

Forsand kommune

Det Kongelige Miljøverndepartement
Postboks 8013, Dep
0030 OSLO

Melding om vedtak

Dykkar ref:

Vår ref:
02/00217-3

Saksbeh:
Halvdan Magnus Hansen,

Arkivkode:
C5

Dato:
18.06.02

Særutskrift: Uttale til NOU 2002:1; Fortid former framtid

SAKSGANG:				
R.f..	Utval	Møtedato	Arkivsaksnr.	Utvalssak
1	Formannskapet	11.06.02	02/00217-2	02/032

Rådmannen sitt framlegg:

Forsand kommune har behandla NOU 2002:1 Fortid former framtid – Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk. Vi meiner utvalet har gjort eit grundig og godt arbeide og tatt opp ei rekkje reelle og aktuelle problemstillingar.

Forsand kommune har eit stort tal fornminne som har gitt oss både positive og negative erfaringar. Vi har vald å avgrense vår uttale til problemstillingar som er viktige for kommunen at det blir arbeidet vidare med, sett på bakgrunn av våre erfaringar:

1. Vi ønskjer streke under kor viktig det er med ein god dialog mellom lokalsamfunnet og dei overordna styresmaktene. Det er viktig at involverte grunneigarar o.a. får ei forståing for at dei blir lytta til og at dykkar synspunkt blir vurdert som ein del av saksbehandlinga. Slik det ofte er, så blir ein først invitert til uttale når forslag til vedtak ligg føre, noko som lett kan gi ei kjensle av makteslause i høve til overordna myndigheiter.
2. Utarbeiding av forvaltningsplanar for kulturminne vil vere eit viktig arbeidsreiskap for både forvaltning og lokalsamfunnet. Slike planar bør initierast frå overordna myndigheit og lagast over ein felles mal for alle kommunar.
3. Som ein har kommentert over så er dialogen mellom overordna myndigheiter og lokalsamfunnet viktig. Forslaget om varslingsstid ovafor grunneigar på tre månader før tiltaket setjast i gong, samt moglegheita for anke til høgare instans vil kunne bidra positivt til en slik dialog.
4. Oppfølging av eigarar etter at kulturminne er registrert vil vere viktig i høve til forvaltning av eigedom og bør i ein eventuell ny kulturminnelov framstå som ein plikt

5. Ein vil sterkt oppfordre til at det blir lovfesta at staten dekkjer utgiftene til registreringar ved mindre tiltak. I en kommune som Forsand kommune med eit stort tal fornminne og eit potensielt høgt tal skjulte fornminne, blir utgiftene ved t.d. husbygging ekstra store, da arkeologiske undersøkingar mest alltid må til i den sentrale delen av Forsand. Ein vil tilrå å innføre ei grense på 10 dekar for mindre tiltak, slik det blir praktisert i Sverige.
6. Når det gjeld formidlingsplikta for funn, så bør dette ansvaret ligge på det offentlege og ikkje tiltakshavar, både når det gjeld igangsetting av tiltaket og økonomi. Utvalet konkluderer (kap. 9) med at statlege tilskot skal vere hovudkjelda for istandsetjing og vedlikehald av freda kulturminner og kulturmiljø og utgiftene til formidling bør såleis kunne kome under same føremål. Ein ser formidling som viktig, da dette kan skape større forståing for kulturminneverdiene og det unike ved å ha kulturminner i lokalsamfunnet. Men det må gjerast spesifikasjonar for kva type funn som skal formidlast og korleis. Her kan alt frå intervju/presentasjon i lokalpressa til tilrettelegging for allmenta gå under omgrepet formidling, og da vil rettslege forhold kome inn når det gjeld privat eigedom.
7. Dersom kulturminnelova skal utvides, slik fleirtalet i utvalet tilrår, bør de næringsmessige og øvrige samfunnsmessige konsekvensane av lova greiast ut. Dette er dessverre lite nemnd i utvalet sitt arbeid, slik vi har lest dokumentet. I Forsand kommune med eit stort tal fornminne og potensielle fornminne, er konfliktane mellom næring og kulturminner vel kjent i departementet. Ei slik utgreiing bør m.a. gå på vurdering av om andre interesser enn kulturminneinteressene skal kunne prioriterast dersom denne typen kulturminner (alder, type etc) elles er godt dokumentert. Dette kan sjåast i samanheng med utvalet sine konklusjonar t.d når det gjeld dialog med eigarar og forståing for at kulturminna er ein viktig ressurs i lokalsamfunnet.

Behandling i Formannskapet - 11.06.02:

Arne Maudal på vegne av Høgre sette fram følgjande tillegg til rådmannen sitt framlegg:

Forsand kommune er tilhengjar av eit kulturminnevern i den grad det ikkje er til hinder for næringsutvikling/samfunnsinteresser der næringsinteressene har ein høgare verdi enn vern.

Forsand kommune meiner at det bør setjast ned eit politisk utval i kvart fylke, som skal tilrå overfor miljøverndepartementet om eit foreslått verna område skal vernast eller frigis til næringsutvikling.

Ved avrøysting blei rådmannen sitt framlegg vedtatt med 3 røyster, 2 røyster blei avgitt for tillegget frå Høgre v/Arne Maudal.

Vedtak i Formannskapet - 11.06.02:

Forsand kommune har behandla NOU 2002:1 Fortid former framtid – Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk. Vi meiner utvalet har gjort eit grundig og godt arbeide og tatt opp ei rekkje reelle og aktuelle problemstillingar.

Forsand kommune har eit stort tal fornminne som har gitt oss både positive og negative erfaringar. Vi har vald å avgrense vår uttale til problemstillingar som er viktige for kommunen at det blir arbeidet vidare med, sett på bakgrunn av våre erfaringar:

1. Vi ønskjer streke under kor viktig det er med ein god dialog mellom lokalsamfunnet og dei overordna styresmaktene. Det er viktig at involverte grunneigarar o.a. får ei forståing for at dei blir lytta til og at dykkar synspunkt blir vurdert som ein del av saksbehandlinga. Slik det ofte er, så blir ein først invitert til uttale når forslag til vedtak ligg føre, noko som lett kan gi ei kjensle av makteslause i høve til overordna myndigheiter.
2. Utarbeiding av forvaltningsplanar før kulturminne vil vere eit viktig arbeidsreiskap for både forvaltning og lokalsamfunnet. Slike planar bør initierast frå overordna myndigheit og lagast over ein felles mal for alle kommunar.
3. Som ein har kommentert over så er dialogen mellom overordna myndigheiter og lokalsamfunnet viktig. Forslaget om varslingsstid ovafor grunneigar på tre månader før tiltaket setjast i gong, samt moglegheita for anke til høgare instans vil kunne bidra positivt til en slik dialog.
4. Oppfølging av eigarar etter at kulturminne er registrert vil vere viktig i høve til forvaltning av eigedomen og bør i ein eventuell ny kulturminnelov framstå som ein plikt
5. Ein vil sterkt oppfordre til at det blir lovfesta at staten dekkjer utgiftene til registreringar ved mindre tiltak. I en kommune som Forsand kommune med eit stort tal fornminne og eit potensielt høgt tal skjulte fornminne, blir utgiftene ved t.d. husbygging ekstra store, da arkeologiske undersøkingar mest alltid må til i den sentrale delen av Forsand. Ein vil tilrå å innføre ei grense på 10 dekar for mindre tiltak, slik det blir praktisert i Sverige.
6. Når det gjeld formidlingsplikta for funn, så bør dette ansvaret ligge på det offentlege og ikkje tiltakshavar, både når det gjeld igangsetting av tiltaket og økonomi. Utvalet konkluderer (kap. 9) med at statlege tilskot skal vere hovudkjelda for istandsetjing og vedlikehald av freda kulturminner og kulturmiljø og utgiftene til formidling bør såleis kunne kome under same føremål. Ein ser formidling som viktig, da dette kan skape større forståing for kulturminneverdiene og det unike ved å ha kulturminner i lokalsamfunnet. Men det må gjerast spesifikasjonar for kva type funn som skal formidlast og korleis. Her kan alt frå intervju/presentasjon i lokalpressa til tilrettelegging for allmenta gå under omgrepet formidling, og da vil rettslege forhold kome inn når det gjeld privat eigedom.
7. Dersom kulturminnelova skal utvides, slik fleirtalet i utvalet tilrår, bør de næringsmessige og øvrige samfunnsmessige konsekvensane av lova greiast ut. Dette er dessverre lite nemnd i utvalet sitt arbeid, slik vi har lest dokumentet. I Forsand kommune med eit stort tal fornminne og potensielle fornminne, er konfliktane mellom næring og kulturminner vel kjent i departementet. Ei slik utgreiing bør m.a. gå på vurdering av om andre interesser enn kulturminneinteressene skal kunne prioriterast dersom denne typen kulturminner (alder, type etc) elles er godt dokumentert. Dette kan sjåast i samanheng med utvalet sine konklusjonar t.d når det gjeld dialog med eigarar og forståing for at kulturminna er ein viktig ressurs i lokalsamfunnet.

Rett utskrift vert bekrefta.

Forsand den 18.juni 2002.

Bodil Vika Gjesteland
Politisk sekretær

Kopi til: kommuneplanleggjer Hansen (til
oppfølging)
Plan- og utviklingssjef
Seksjon for kultur

Saksutgreiing

Saka gjeld uttale til *NOU 2002:1 Fortid former framtid – Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk*, heretter berre nemnd som NOU 2002:1.

Bakgrunnen for utgreiinga kjem fram av miljøverndepartementet sitt skriv, dagsett 28.02.02: *"Stortinget anbefalte våren 1998 å sette ned et offentlig utvalg som skulle utrede en ny kulturminnepolitikk. Bakgrunnen var at stortingsflertallet la til grunn at dagens kulturminnepolitikk ikke er tilstrekkelig for å sikre vår felles kulturarv for kommende generasjoner. Anbefalingen ble fulgt opp av Regjeringen Bondevik I, og ved kongelig resolusjon av 9. april 1999 ble kulturminneutvalget oppnevnt for å utrede mål, strategier og virkemidler i kulturminnepolitikken"*.

Under komitearbeidet valde eit mindretal (2 av 17 medlemmer) å ikkje tiltre tilrådinga fra utvalet sitt fleirtal. Mindretalet sitt framlegg følgjer NOU 2002:1 som særmerknad. Når vi refererer til NOU 2002:1, så er det fleirtalet sitt framlegg som blir kommentert, dersom ikkje anna er nemnd.

Departementet har gitt ein kort presentasjon av hovudlinene i NOU 2002:1, som følgjer som vedlegg.

NOU 2002:1 er eit omfattande dokument som tek for seg mange sider ved kulturminnearbeidet. Rådmannen sin saksframstilling vil måtte konsentrere seg om deler av rapporten som vi meiner vedkjem Forsand kommune i større grad enn andre emne. Framstillinga er basert på dei erfaringar vi har hausta i samband med forvaltninga av dei mange automatisk freda kulturminna i kommunen, og som framleis vil vere ei stor utfordring i den kommunale planlegginga/forvaltninga i åra framover.

NOU 2002:1 og rådmannen sine vurderingar:

Kap 4 i NOU 2002:1 *Kulturminner og kulturmiljøer som fellsskapsverdier i et lokalsamfunn*: Kapitlet tek m.a. for seg lokalsamfunnet som ein aktiv medspelar, lokalsamfunnet si forvaltning av kulturminneverdiar og korleis ein skal stimulere til lokale initiativ. Av utvalet sine konklusjonar vil ein kommentere desse:

- At ein må leggje opp til prosessar som i større grad enn i dag gjer det meningsfylt for lokale aktørar å delta når vedtak om kulturminner og kulturmiljøer skal fattast
- At det må satsast på å lage planar for korleis eit lokalsamfunn sine kulturminner/miljøer skal forvaltast i framtida

Rådmannen sin merknad:

- Ein vil streke under kor viktig det er med ein god dialog mellom lokalsamfunnet og dei overordna styresmaktene. Det er viktig at involverte grunneigarar o.a. får ei forståing for at dei blir lytta til og at dykkar synspunkt blir vurdert som ein del av saksbehandlinga. Slik det ofte er, så blir ein først invitert til uttale når forslag til vedtak ligg føre, noko som lett kan gi ei kjensle av makteslause i høve til overordna myndigheiter.
- Utarbeiding av forvaltningsplanar for kulturminne vil vere eit viktig arbeidsreiskap for både forvaltning og lokalsamfunnet. Slike planar bør initierast frå overordna myndigheit og lagast over ein felles mal for alle kommunar.

Kap.5 i NOU 2002:1: Eiere og rettighetshavere:

Kapitlet tek for seg ei rekke forhold knytt til eigarskap og rettar. Rådmannen har særleg festa seg ved desse konklusjonane i utgreiinga:

- ”Det må utarbeides bestemmelser i forhold til til eiere som har automatisk fredede kulturminner på sin eiendom, for å sørge for at de blir involvert i beslutningsprosessene. Det må blant annet framgå klart av loven (ny kulturminnelov, rådmannen sin merknad) at grunneieren skal underrettes om graving minst tre måneder før den skal gjennomføres. Det må også fastslås at grunneieren skal ha anledning til å få brakt spørsmålet om utgravingen inn for overordnet myndighet”
- ”Det må innarbeides mer forpliktende bestemmelser for å følge opp eierne etter at et kulturminne eller et kulturmiljø er fredet, og etter at automatisk fredede kulturminner er registrert”
- ”Det må innføres bestemmelser om større statlig finansiering av registreringer, og bedre muligheter til å få dekket utgifter i forbindelse med arkeologiske utgravinger ved mindre private tiltak”
- ”Formidling må inn som en plikt i loven. Dette gjelder både i forbindelse med selve feltarbeidet og etter at registreringen eller utgravingen er gjennomført. For mindre private tiltak må staten dekke disse utgiftene. Ved større utbyggingstiltak må tiltakshaver selv dekke kostnaden”

Rådmannen sin merknad:

- Som ein har kommentert over så er dialogen mellom overordna myndigheiter og lokalsamfunnet viktig. Forslaget om varslingsstid ovafor grunneigar på tre månader før tiltaket setjast i gong, samt moglegheita for anke til høgare instans vil kunne bidra positivt til en slik dialog.
- Oppfølging av eigarar etter at kulturminne er registrert vil vere viktig i høve til forvaltning av eigedomen og bør i ein eventuell ny kulturminnelov framstå som ein plikt
- Ein vil sterkt oppfordre til at det blir lovfesta at staten dekkjer utgiftene til registreringar ved mindre tiltak. I en kommune som Forsand kommune med eit stort tal fornminne og eit potensielt høgt tal skjulte fornminne, blir utgiftene ved t.d. husbygging ekstra store, da arkeologiske undersøkingar mest alltid må til i den sentrale delen av Forsand. Ein vil tilrå å innføre ei grense på 10 dekar for mindre tiltak, slik det blir praktisert i Sverige.
- Når det gjeld formidlingsplikta for funn, så bør dette ansvaret ligge på det offentlege og ikkje tiltakshavar, både når det gjeld igangsetting av tiltaket og økonomi. Utvalet konkluderer (kap. 9) med at statlege tilskot skal vere hovudkjelda for istandsetjing og vedlikehald av freda kulturminner og kulturmiljø og utgiftene til formidling bør såleis kunne kome under same føremål. Ein ser formidling som viktig, da dette kan skape større forståing for kulturminneverdiene og det unike ved å ha kulturminner i lokalsamfunnet. Men det må gjerast spesifikasjonar for kva type funn som skal formidlast og korleis. Her kan alt frå intervju/presentasjon i lokalpressa til tilrettelegging for allmenta gå under omgrepet formidling, og da vil rettslege forhold kome inn når det gjeld privat eigedom.

Andre forhold:

- Dersom kulturminnelova skal utvides, slik fleirtalet i utvalet tilrår, bør de næringsmessige og øvrige samfunnsmessige konsekvensane av lova greiast ut. Dette er dessverre lite nemnd i utvalet sitt arbeid, slik vi har lest dokumentet. I Forsand kommune med eit stort tal fornminne og potensielle fornminne, er konfliktane mellom næring og kulturminner vel kjent i departementet. Ei slik utgreiing bør m.a. gå på vurdering av om andre interesser enn kulturminneinteressene skal kunne prioriterast

dersom denne typen kulturminner (alder, type etc) elles er godt dokumentert. Dette kan sjåast i samanheng med utvalet sine konklusjonar t.d når det gjeld dialog med eigarar og forståing for at kulturminna er ein viktig ressurs i lokalsamfunnet.

Forsand den 3.juni 2002

Terje Nysted
rådmann

For plan- og utvikling

Halvdan Magnus Hansen
kommuneplanleggjar

Vedlegg

Kort presentasjon av hovedlinjene i NOU 2002: 1 Fortid former framtid – utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

Utredningen inneholder vurderinger og formuleringer av verdigrunnlag, mål og strategier for en fornyet kulturminnepolitikk og gir en rekke konkrete anbefalinger. Utredningen er delt i to hoveddeler:

Del I Verdigrunnlag og hovedlinjer i en ny kulturminnepolitikk

Del II Forslag til tiltak.

Vedlegg 2-5 beskriver dagens situasjon når det gjelder overordnede rammer i kulturminnepolitikken, tilstanden til ulike kategorier kulturminner og kulturmiljøer, ressursituasjonen, og det gis en historisk oversikt over utviklingen av den offentlige kulturminneforvaltningen.

I sammendraget i kapittel 1 gis det en kort omtale av hva som behandles i det enkelte kapittel. Sammendraget må ses i sammenheng med oppsummeringene av anbefalingene fra utvalgets flertall, som står avslutningsvis i kapitlene 4-13. Utvalgets mindretall har en særmerknad som er inntatt i sin helhet som kapittel 15. Disse medlemmene slutter seg ikke til anbefalingene fra utvalgets flertall.

Med utgangspunkt i visjonen

"Kulturminner og kulturmiljøer – kilder til opplevelse, utvikling og verdiskaping"

foreslår utvalgets flertall følgende fem mål for en ny kulturminnepolitikk:

1. Kulturminner og kulturmiljøer viser et historisk, kulturelt og materielt mangfold.
2. Samvirket mellom mennesker og kulturminner skaper verdier, kunnskap og opplevelser.
3. Sammenhengen mellom natur og kulturminner stimulerer til bærekraftig ressursforvaltning.
4. Det er likeverd i samspillet mellom offentlige og private aktører.
5. De økonomiske rammene står i forhold til oppgavene.

Utvalgets flertall mener grunnlaget for en kulturminnepolitikk som gir bedre vern og bedre bruk av mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer blant annet må formes ved å:

- **legge vekt på kulturell variasjon og mangfold**

For å gi ulike grupper av befolkningen muligheter for opplevelse av tilhørighet og kulturell identitet, er det viktig at kulturminnebestanden avspeiler et mest mulig helhetlig bilde av historien. Kulturminnepolitikken må derfor bygge på et mangfold av kulturminner og kulturmiljøer, og det må satses langt sterkere på fagspesifikke temaer som legger ulike historiske og kulturelle helhetsperspektiver til grunn. Mangfoldet representerer ressurser som i større grad må nyttes for faglig, sosial og næringsmessig virksomhet.

- **gi muligheter for et differensiert vern og for regionale variasjoner**

Det er behov for en bred og grundig vurdering av dagens frednings- og dispensasjonspolitikk. Det er viktig å se hvordan en fredning påvirker eierens motivasjon for å ta vare på kulturminner. Avtaler, som et supplement til fredninger, bør brukes mer aktivt.

- **gi rom for åpne og fleksible verdivurderinger som tar hensyn til historiske, sosiale og kulturelle sammenhenger**

Forskjellige mennesker og grupper i samfunnet måler verdier etter ulike skalaer, fordi de ofte har ulike interesser og forskjellige verdisyn. Det er en utfordring å sørge for at de forskjellige samfunnsaktørene blir tatt med i beslutningsprosessene på en tilfredsstillende måte. Ikke minst må man ta hensyn til lokale forhold og trekke inn de enkelte eierne, brukerne og allmennheten.

- **legges økt vekt på formidling av og tilgjengelighet til kulturminner og kulturmiljøer**

For at folk skal ha glede av og engasjere seg i kulturminner, må de oppleve at kulturminnene har betydning for dem eller at de gir tilhørighet og identitet. Historien må fortelles og forstås. Museene må brukes mer aktivt som kunnskapsressurs, lokale møteplasser og formidlingsarenaer i kulturminnearbeidet.

- **legges vekt på prosesser med bred deltakelse og lokal forankring**

Større medforvaltning er et mål som innebærer mer likeverd mellom de ulike aktørene i syn på hvilke verdier og kunnskaper de enkelte vernetiltak skal bygges på. Det må utvikles tilnæringsmåter og metoder som på en langt bedre måte enn i dag trekker inn og bygger på de berørte eiernes, brukernes og lokalsamfunnenes verdier og synspunkter.

- **rette større oppmerksomhet mot kulturminner og kulturmiljøer som kunnskaps- og opplevelsressurser**

Kunnskapsoppbygging gjennom forskning og utredningsarbeid må hele tiden tilføres kulturminnefeltet, og det er nødvendig med en større satsing på forskning. Eiere, frivillige organisasjoner, museer, næringsliv, kirken, skolen og barnehagene må stimuleres til å ta i bruk og utvikle de muligheter for opplevelser og ny kunnskap som kulturminnene gir.

- legges vekt på miljømessige sammenhenger, inkludert sammenhengene mellom natur og kultur

Kulturarven kan bidra med kunnskap om og innspill til bærekraftig ressursforvaltning i et langtidsperspektiv. Alle aktører må legge sterkere vekt på å integrere kulturminneverdiene i miljøpolitikken og formidle sammenhengene mellom natur og kultur. Kulturminnenes muligheter som brobyggere i internasjonalt samarbeid må utnyttes bedre enn idag.

- **legge til rette for en tilpassing mellom vernets formål og eieres, rettighetshaveres og brukeres interesser, inkludert videreføring og utvikling av næringsvirksomhet**

Kulturminnenes og kulturmiljøenes framtid er i stor utstrekning avhengig av at private aktører er interessert i og slutter opp om kulturminnearbeid. Det er viktig å sikre større grad av likeverd mellom eieres rettigheter og plikter og den offentlige kulturminneforvaltningens ansvar og oppgaver.

- **foretas en markant større økonomisk satsing og en rettferdig fordeling av omkostningene ved fredning og vern,**

Offentlige midler må brukes på en måte som utløser større engasjement fra privat sektor. Statens innsats må være betydelig større enn i dag, først og fremst gjennom de årlige bevilgningene over statsbudsjettet. I tillegg anbefales det at det opprettes et kulturminnefond som supplement til de ordinære tilskuddsordningene.

- **legges vekt på å gjennomføre lovendringer og sikre en god samordning og samarbeid på tvers av sektorer både regionalt og sentralt nå.**

Utalgetts flertall understreker at kulturminneaspektet i plan- og bygningsloven må styrkes og anbefaler at det utarbeides en ny kulturminnelov. Det legges sterk vekt på å få etablert et mer systematisk samarbeid mellom Kultur- og kirkedepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet og Miljøverndepartementet om kulturarven. Betydningen av god samordning og samarbeid på tvers av sektorer regionalt understrekes også i en rekke sammenhenger.

Utalgetts flertall har i tillegg prioritert 17 hovedområder, hvor det mener det er særlig behov for en fornyelse av kulturminnepolitikken. Syv satsningsområdene går på det operasjonelle og virkemidler, de resterende ti legger vekt på det faglige:

- Ny kulturminnelov
- Bedre samarbeid
- Å tydeliggjøre hvorfor noe skal tas vare på
- En bedre dispensasjonspolitikk
- En mer differensiert fredningspolitikk
- Vurdere kulturmiljøfredninger som virkemiddel
- Utvikle registre over kulturminner
- Landskapet og dets kulturminner og kulturmiljøer
- Arkeologiske kulturminner og det lange tidsperspektivet
- Oppfølging av Malta-konvensjonen og etterreformatorisk arkeologi
- Bedre vern av samiske kulturminner
- De nasjonal minoritetene og den flerkulturelle utfordringen
- Bedre vern og formidling av kystens kulturhistorie

- Kulturminner og kulturmiljøer som del av by- og stedsutvikling
- Bedre vern og formidling av kulturminner fra den nære fortid
- Norges bidrag til verdensarven
- Vern og ressursforvaltning av bygningsarven